

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ № 2
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**навчальної дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ТА
МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СТИЛЮ»
(ОК.4)
*обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти***

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

**за темою
НАУКОВА СТАТТЯ ЯК ЖАНР НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ, ФОРМИ ТА МОВИ НАУКОВОЇ СТАТТІ**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2022 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол № 9 від 28.09.2023

Розглянуто на засіданні кафедри українознавства факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ (*протокол від 29.08.2023 № 8*)

Розробники:

Доцентка кафедри українознавства факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидатка філол. наук, доцентка – **Перцева В. А.**

Рецензенти:

1. Доцентка кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, кандидатка філологічних наук, доцентка – **Чупрінова Н. Ю.**

2. Завідувач кафедри українознавства факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філологічних наук, професор – **Чорний І. В.**

План

1. Наукова стаття як жанр наукової літератури
2. Класифікація наукових статей
3. Етапи роботи над науковою статтею
4. Структура та правила оформлення наукової статті
5. Вимоги до змісту, форми, мови наукової статті

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю: навчальний посібник / уклад. Чорний І.В., Перцева В.А., Голопич І.М. Харків, ХНУВС, 2019.
2. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю : Практикум : навчальний посібник / уклад. І. М. Голопич, О. Б. Оверчук, В. А. Перцева. Харків : ХНУВС, 2021. 218 с.
3. Селігей П. О. Український науковий текст : проблеми комунікативної повноцінності та стильової досконалості : автореф. дис ... д-ра філол. наук. Київ :Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 36 с.

НАУКОВА СТАТТЯ ЯК ЖАНР НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Створення й передавання наукового знання відбувається на підставі текстової діяльності: у науковому середовищі це публікація результатів наукових досліджень. З переходом до інформаційного суспільства помітно зросли обсяги наукових публікацій, але письмова комунікація до сих пір домінує над усною й вимагає оволодіння відповідними компетенціями.

Результати наукових досліджень оприлюднюються у вигляді різних видів **публікацій**. Це свідчить про особистий внесок дослідника в розробку наукової проблеми (особливе значення мають індивідуальні публікації, роботи в співавторстві потребують додаткових роз'яснень). У тексті дисертації та автореферату здобувач має наводити посилання на власні публікації, вносити їх до списку використаної літератури й джерел.

Публікації показують основний зміст, новизну наукової роботи й фіксують завершення певного етапу дослідження або роботи загалом. Крім того, публікації забезпечують первинною науковою інформацією суспільство, сповіщають наукове товариство про появу нового наукового знання й передають індивідуальний результат у загальне надбання.

Наукові публікації виходять друком у формі друкованих або електронних видань. Більшість публікацій здобувача мають бути одноосібними, тобто без співавторів.

Одним з основних сучасних видів наукових публікацій є **наукова стаття**.

Як жанр наукової літератури наукова стаття сформувалась у XIX столітті. Раніше були розповсюджені наукові листи (із конкретною адресністю), публікації (оди, поеми) та памфлети. Не кожен науковий текст можна вважати науковою статтею, а лише той, який логічно завершений, аргументовано розкриває авторське бачення проблеми, показує діалог думок, поданий у формі міркувань. Та й не кожна стаття може стати «науковою», а лише тоді, коли в ній

реалізуються безпосередні цілі та функції науки – розвиток і систематизація знань, опис, пояснення й передбачення певних процесів і явищ.

Основні **ознаки науковості** статті:

- ✓ концептуальна спрямованість та науково-пізнавальний характер;
- ✓ наявність спеціального об'єкта дослідження, що належить до певної галузі науки;
- ✓ застосування спеціальних методів наукового пізнання;
- ✓ сутнісний аналіз та узагальнення фактів і явищ;
- ✓ соціальний контекст;
- ✓ визначеність й однозначність вживаних понять і термінів;
- ✓ чітке окреслення знайденого автором нового та авторської позиції.

Отже, наукова стаття – це логічно завершене дослідження будь-якої проблеми, яке було здійснене за допомогою застосування наукового методу. Зазвичай наукова стаття не просто висвітлює окреме наукове питання, вона фіксує науковий пріоритет автора, роблячи матеріал надбанням наукової спільноти. У науковій статті подаються кінцеві або проміжні результати наукового дослідження.

Наукова стаття виконує в науці кілька важливих **функцій**:

- ✓ **дослідницьку** (виступає формою віддзеркалення наукових результатів, методології й методів їх одержання);
- ✓ **презентаційну** (показує переваги дослідника і його досліджень серед наукового товариства);
- ✓ **оцінну** (дає оцінку стану наукових досліджень в аспекті проблеми статті);
- ✓ **комунікаційну** (є засобом спілкування дослідників із певної проблеми);
- ✓ **атестаційну** (забезпечує характеристики автора під час захисту дисертації).

Цілком зрозуміло, що обов'язковою ознакою наукової статті є **категорія інформативності**, яка може виявлятися в різних формах – від нульової, коли зміст тексту не несе нічого нового, а лише повторює вже відоме, до концептуальної, коли для її виявлення необхідно докладно проаналізувати текст. Цінність насамперед має інформація нова, корисна, прагматична, саме вона є показником інформативності наукового тексту.

Наукова стаття може містити такі **типи інформації**:

- ✓ змістовно-фактуальну,
- ✓ змістовно-концептуальну,
- ✓ змістовно-підтекстову.

Змістовно-фактуальна інформація (ЗФІ) містить повідомлення про факти, події, процеси, що відбувалися, відбуваються або ж відбуватимуться в оточуючому світі, реальному або уявному. У такій інформації можуть бути надані відомості про гіпотези, що висувають вчені, їхні погляди, зіставлення фактів, характеристики, різного роду припущення, можливі вирішення поставлених питань. ЗФІ є експліцитною (відкритою) за своєю природою,

тобто вона завжди відтворена словесно. Одиниці мови в змістовно-фактуальній інформації звичайно вживаються в їх прямих, предметно-логічних, словникових значеннях. Цей тип інформації не вимагає дешифровки. Саме ця інформація відтворюється, коли текст переказують.

Змістовно-концептуальна інформація (ЗКІ) повідомляє читачеві індивідуально-авторське розуміння відношень між явищами, що описані, задум автора, його інтенцію, сприймання причинно-наслідкових зв'язків, їх значущості в соціальному, економічному, політичному, культурному житті суспільства. Така інформація становить творче переосмислення зазначених відносин, фактів, процесів. ЗКІ не завжди виражена з достатньою ясністю. Вона нагально вимагає різних тлумачень. Отже, змістовно-фактуальна інформація – це поштовх для розкриття змістовно-концептуальної інформації.

Змістовно-підтекстова інформація (ЗПІ) – це імпліцитний (прихований) зміст тексту, який здобувається з опису фактів, явищ, подій. Її читач може видобути, а може й пропустити через неуважне читання або обмежений світогляд. ЗПІ з'являється завдяки здатності мовних одиниць викликати асоціації, робити припущення. Отримання інформації такого типу вимагає певних зусиль із боку читача, а саме: уважного, можливо, кількаразового читання тексту, отримання коментарів до нього.

КЛАСИФІКАЦІЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ

Жанр наукової статті сьогодні дуже популярний, тому існує багато його різновидів. Про них обов'язково потрібно знати, якщо хочете написати грамотну за змістом і за правилами оформлену статтю.

Існує кілька *класифікацій наукових статей*:

1. *У залежності від предмета й методу дослідження* (теоретичні, практичні, оглядові, історичні).

Науково-теоретичні статті – це викладені в доступній формі теоретичні розробки в певній галузі. Такі статті відрізняються чіткою тематичною спрямованістю, глибоким аналізом і ґрунтовним науковим опрацюванням матеріалу. Присвячені, зазвичай, одній темі, одному предмету дослідження або опису вони мають чітко визначену читацьку спрямованість.

Науково-практичні статті – це публікації експериментальних досліджень, у таких роботах наводяться результати отриманих дослідів, розкривається їх практичне значення.

Оглядові статті – це насамперед огляд, у якому аналізується думка різних науковців щодо досліджуваного питання і, зазвичай, викладається думка автора.

Історична стаття відрізняється не тільки змістом, але й методом його побудови. Історичний метод дозволяє розгорнути картину у формі послідовної характеристики подій, що відбулися. Історична наукова стаття віддзеркалює тенденцію до спадковості наукової інформації. Тому такі статті мають найчастіше найширшу читацьку аудиторію. Вони вимагають продуманої форми викладення, об'єктивного ставлення до відбору фактів, зв'язку з сьогоденням.

2. За жанром викладення інформації (аналітичні, науково-публіцистичні, науково-дослідні, узагальнені).

Аналітична стаття – це дослідження, що проводилося на підставі вихідної інформації з використанням певного наукового методу. Щоб написати аналітичну статтю, потрібно:

- окреслити запитання, відповідь на яке ви плануєте шукати (воно зовсім не повинно бути глобальним, навпаки – чим конкретніше воно сформульоване, тим краще);
- продумати робочу гіпотезу, яку ви або підтвердите, або скоригуєте, або заперечите;
- зібравши матеріал й осмисливши його, необхідно сформулювати сюжет розвитку думки або план тексту (спочатку пояснення проблеми, потім – історичні екскурси та фон (бекграунд);
- наприкінці – запропонувати шлях або кілька шляхів розв’язання досліджуваної проблеми.

Отже, аналітична стаття відрізняється докладністю розробки теми, в ній є аргументовані докази, теоретичні узагальнення, логічні висновки та практичні рекомендації. Водночас – це програма для перспективних напрямків у науковому дослідженні.

Науково-публіцистична стаття – це дослідницька робота, що характеризується поєднанням наукового та публіцистичного стилів. Фактично, така публікація характеризується вільною формою презентації матеріалу, а поняттєвий апарат орієнтований на досить широку аудиторію. Така наукова публікація зазвичай написана «живою», більш емоційною мовою, ніж аналітичні статті. Тут допускаються власні висловлювання автора про його ставлення до досліджуваної проблеми.

Науково-дослідна стаття – це логічно завершене дослідження. Публікація цієї категорії зазвичай має таку структуру: вступ (гіпотези й причини, що спонукали почати дослідження, а також прогнозовані результати дослідження), експеримент (опис методики, що використовувалась для збору інформації й проведення спостережень), результати й висновки. Усі проведені розвідки відображаються в науково-дослідних статтях наочно – це одна з характерних особливостей цього виду наукових статей. Це можуть бути таблиці, діаграми, графіки тощо.

Свої особливості має **стаття-узагальнення**. Вона спирається на чималу інформацію, що належить до одного предмета або групі предметів дослідження, об’єднаних темою, часом, функціями. Призначення такої статті не тільки в тому, щоб зібрати й показати події, явища, факти, а й в тому, щоб проаналізувати їх, порівняти, виявити найбільш важливі й перспективні напрямки. Найбільшу інформаційну цінність мають висновки та узагальнення, що містяться в статті такого виду.

3. За метою (загальнодослідницькі, практико-аналітичні, полемічні).

Загальнодослідницькі роботи пишуться з метою вивчення тенденцій і закономірностей розвитку науки чи певної галузі знань.

Практико-орієнтовні статті спрямовані на аналіз ситуацій певних сфер (наукової, соціальної або культурної), цю ситуацію оцінюють, визначаючи її причини, перспективи розвитку та шляху вирішення проблеми.

Полемічні публікації пишуться з метою дискусії з приводу конкретної проблеми, виявленої іншим автором (опонентом).

4. За відношенням до проблем (постановча, методологічна, проблемна).

У **постановочній статті** автор не тільки порушує проблему, він її «реєструє» в науці й пропонує для обговорення.

Методологічна стаття дає обґрунтування методології розв'язання проблеми, а **проблемна** – дає авторський варіант розв'язання сформульованої наукової проблеми.

5. За структурою: неструктурована (у ній не виділяються окремі підзаголовки) та **структурована** (виділяються окремі підрозділи відповідно до логіки найбільш важливих складових дослідження).

6. За новизною: новаторська (презентує принципово нові наукові результати) й **розвиваюча** (дає абсолютно нові варіанти розв'язання окремих складових наукової проблеми).

7. За роллю в атестації автора: спеціальна (задовольняє цілком визначеним вимогам, друкується в спеціальному фаховому виданні й враховується під час захисту дисертації) та **звичайна** (виступає засобом просування автора в науковому товаристві).

8. Залежно від розміру: повноформатні публікації (8-12 сторінок), **короткі повідомлення** (до 6 сторінок), **наукові ідеї** (дуже маленькі за обсягом статті, близько пів сторінки друкованого тексту).

У деяких сучасних підручниках із основ наукових досліджень подається цікава класифікація наукових статей, що відповідає новітнім вимогам. Наприклад,

- **мета-стаття** – це традиційна оглядова стаття, яка отримала сучасну модну назву, у таких статтях автори можуть наводити свої критичні міркування з приводу проаналізованих матеріалів;

- **«битва матеріалів»** – стаття, де автор порівнює різні погляди на певну наукову проблему, порівнюючи їх, додаючи власні міркування;

- **«хіт-парад»** – стаття, що містить перелік актуальних термінів, думок, формул, теорій, методів, гіпотез. Такі статті мають досить гучні, неприпустимі як для наукового стилю назви.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД НАУКОВОЮ СТАТТЕЮ

Написання статті – це нелегка праця, що вимагає інтелектуальних і часових витрат, але результат такого внеску – прогрес у сфері науки. Крім того, публікація наукової статті – це процес, який підпорядковується певним правилам. Тому її написання треба починати, знаючи заздалегідь вимоги, що висуваються до публікацій подібного наукового жанру.

Можна визначити такі **основні етапи роботи над статтею**:

1. Визначення теми. Обрати правильно тему – вкрай важливий етап. Автор повинен чітко розуміти, наскільки питання вивчене раніше. У зв'язку з

цим необхідно ознайомитися з основною літературою, що стосується обраної теми. Точність отриманого результату прямо пропорційно залежить від кількості вивчених джерел. В іншому випадку можна «потрапити пальцем у небо», висунувши права на вже вивчену проблему.

2. *Формулювання робочої назви статті.* Вибір назви – справа не менш відповідальна, ніж виклад самої ідеї. Тут недоречні яскраві заголовки, використання жаргонізмів та художній стиль написання: заголовок має бути лаконічним, однозначним і концентрувати увагу читача на предметі дослідження.

3. *Визначення різновиду статті,* адже від нього залежатиме зміст і лексичне наповнення.

4. *Окреслення меж теми та обсягів наукової інформації,* яка демонструється в науковій статті.

5. *Розроблення орієнтовного плану (змісту) статті:* вступу, основної частини, висновків, перспектив дослідження.

6. *Ознайомлення з найпоширенішими мовними кліше:* вони допоможуть об'єднати окремі структурні елементи статті в єдине ціле.

7. *Окреслення у вступі змісту роботи.* Мета вступу – показати, що це дослідження є розвитком, продовженням або спростуванням визнаних положень, полемікою з іншими напрямками або окремими науковцями:

- постановка проблеми, з'ясування її актуальності та науково-практичного значення (висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним, головне – показати суть проблемної ситуації, що потребує вивчення;

- аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання певної проблеми й на які спирається автор (навіть якщо тема абсолютно ексклюзивна, її все одно слід так чи інакше зв'язати із суміжними напрямками науки);

- порушення нерозв'язаних раніше питань, яким присвячено статтю;

- формулювання мети й завдань статті.

8. *Визначення методів дослідження, джерельної бази.*

9. *Підготовка основних тез (відповідей на завдання статті).*

10. *Тлумачення термінів, використаних у статті.*

11. *Запис основного тексту статті.* Текст має спиратися на принципи «від відомого до невідомого», «від простого до складного». Факти, явища мають бути певним чином презентовані, класифіковані, згруповані, описані й супроводжуватися відповідним коментарем.

12. *Обґрунтування отриманих результатів.*

13. *Міркування над перспективами* подальших розвідок у проблемі, що досліджується.

14. *Проведення самоконтролю виконаної роботи на змістовному, логічному, мовностилістичному рівнях:*

- перевірка узгодженості між заголовком, метою, завданнями й висновками;

- перевірка тексту на відповідність чинним правописним нормам;
- перевірка тексту на відповідність вимогам наукового стилю;
- перевірка цитат та посилань.

15. *Оформлення списку використаних джерел за чинними стандартами.*

СТРУКТУРА ТА ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ

Відповідно до чинного Наказу Міністерства освіти й науки України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» установлено, що:

✓ за темою дисертації на здобуття наукового ступеня *доктора наук* необхідна наявність не менше 20 публікацій в наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України та інших держав, з яких: не менше чотирьох публікацій в наукових періодичних виданнях інших держав із наряду, з якого підготовлено дисертацію. До таких публікацій можуть прирівнюватися публікації у виданнях України, які внесені до міжнародних наукометричних баз;

✓ за темою дисертації на здобуття наукового ступеня *кандидата наук* необхідна наявність не менше п'яти публікацій в наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України та інших держав, з яких: не менше однієї статті в наукових періодичних виданнях інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію. До такої публікації може прирівнюватися публікація у виданнях України, які внесені до міжнародних наукометричних баз.

Оптимальний *обсяг наукової статті* – 0,5 авторського аркуша (5-12 сторінок друкованого на комп'ютері тексту через 1,5 інтервали, шрифт 14).

Стаття повинна мати відповідні *структурні елементи*:

1. *Постановка проблеми у загальному вигляді (вступ)* – перший абзац або 5–10 рядків.

У першій частині статті дається оцінка тих досліджень і публікацій, що використовує автор, виділяються непорушені питання, що містяться в наукових джерелах, а також ті підходи, на які спирається автор у своєму дослідженні.

Вступ має охоплювати:

- рівень актуальності цієї теми;
- зв'язок із найважливішими завданнями науки й народного господарства України,
- значення для розвитку певної галузі науки або практичної діяльності
- визначення наукової гіпотези;
- причини, за якими було почато дослідження

2. *Аналіз останніх досліджень і публікацій*, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на яке спирається автор.

У цій частині розглядаються наявні погляди на проблему; останні за часом дослідження й публікації, на які спирається автор, виділення невирішених питань у межах загальної проблеми, яким присвячено статтю (0,5 – 2 сторінки друкованого тексту через 1,5 інтервали). Основне завдання такого короткого тематико-змістовного аналізу полягає в тому, щоб дати характеристику проблемного поля науки й показати місце в ньому дослідження автора наукової статті.

3. *Формулювання мети статті.*

Мета статті – це те, що формується з проблематики, яка, у свою чергу, відтворена в темі. Мета повинна розкривати новизну роботи, її актуальність. Ця частина повинна бути з однієї, максимум із двох частин, оскільки в науковій статті для вивчення береться вузька проблема. Обов'язково висловлюється головна ідея публікації, яка суттєво відрізняється від сучасних уявлень про проблему, доповнює або поглиблює вже відомі підходи; звертається увага на введення до наукового обігу нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або уточнення відомих раніше, але недостатньо вивчених.

Отже, це певна межа між вже дослідженим і тим, що ще потребує вивчення. Мета статті впливає з постановки наукової проблеми та огляду основних публікацій з теми. Вона повинна бути зрозумілою не тільки авторові, але й читачам, тому не можна формулюючи, використовуючи абстрактні міркування або загальні фрази. Обсяг – 1 абзац, або 5-10 рядків.

4. *Постановка завдань.*

Завдання – це шляхи для досягнення мети. Якщо мета повинна складатися з однієї частини або двох, то завдань потрібно вивести 2-5. Завдання можна порівняти з окремими сходинками до досягнення поставленої мети. Для того, щоб їх сформулювати, авторові бажано поставити перед собою питання: «*Як я досягну мети, яку позначив у статті?*». Формулюючи завдання, можна вживати дієслова: «*вивчити*», «*спостерігати*», «*виявити*», «*оцінити*», «*визначити*», «*обґрунтувати*», «*досліджувати*». Завдання повинні обов'язково відповідати меті, не відхилятися від неї й не виходити за її межі.

5. *Виклад змісту власного дослідження* – основна частина статті.

У ній висвітлюються основні положення й результати наукового дослідження, особисті ідеї, думки, отримані наукові факти, виявлені закономірності, зв'язки, тенденції, програма експерименту, методика отримання та аналіз фактичного матеріалу, особистий внесок автора в досягнення й реалізацію основних висновків (5 – 8 сторінок).

6. *Висновок.*

Тут формулюється основний умовивід автора (1/3 сторінки). Автор звертає увагу на те, як ці результати сприяли розширенню й поглибленню наукового розуміння проблеми. Важливо, щоб висновки відповідали меті й наприкінці статті були сформульовані практичні рекомендації з використання отриманих ідей в науці й практичному житті в аспекті вирішення сформульованих раніше проблем.

7. *Бібліографічний список* використаної й цитованої літератури.

8. Анотації та ключові слова додають до статей українською, російською та англійською мовами. Текст анотації містить не менше 250 слів (не менше 2000 знаків без пропусків).

Оформлення наукової статті залежить переважно від вимог друкованого органу, куди її подано. Але існують певні державні стандарти.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ

Технічні вимоги:

Стаття пишеться в текстовому редакторі Word. Параметри тексту задаються відповідними функціями редактора:

- тип файлу статті – (.doc);
- шрифт – Times New Roman;
- розмір шрифту (кегель) – 14;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- абзац – 1,25 см;
- вирівнювання тексту – по ширині.

Сторінка:

- Формат – А4;
- Орієнтація – книжкова.
- Поля: верхнє, нижнє, праве – 20 мм, ліве – 30 мм.
- Сторінки нумеруються автоматично в текстовому редакторі, колонтитули не робляться.

Спеціальні символи:

- лапки використовуються лише друкарські (« »), не можна використовувати (“ ”);
- апостроф має відповідати шрифту Times New Roman, а саме (’);
- для тире використовується знак короткого тире (–), а не дефісу (-) й не довгого тире (—);
- перед та після короткого тире (–) робиться пробіл;
- між словами ставиться лише один пробіл (для контролю можна користуватись функцію Word: ¶ – недруковані знаки);
- між прізвищем та ініціалами в тексті статті обов’язково ставиться пробіл: *наприклад*, правильно: В. А. Кашина; Кашина В. А.,
неправильно: В.А.Кашина; В.А. Кашина.

Нумеровані та марковані списки:

Для підбиття підсумків у статті, збільшення її наочності та систематизації потрібно застосовувати нумеровані та марковані списки:

- для оформлення послідовної інформації, краще викласти її у вигляді нумерованого списку;
- якщо послідовність не є обов’язковою, маркований список може виявитися доцільнішим;
- не можна проставляти нумерацію та маркери в ручному режимі;
- для маркування нумерованого списку використовуються літери того алфавіту, мовою якого написана стаття.

Виноски:

- виноски подаються внизу сторінки;
- обов'язковим є використання функції: «Виноски», шлях у Word: вставка/посилання/виноска;
- не можна проставляти виноски в ручному режимі;
- виноски подаються в цифровому вигляді послідовно, починаючи з 1.

Графіки, діаграми:

- рисунки, графіки, діаграми мають бути читабельними, контрастними;
- оскільки друк статті чорно-білий, краще робити графіки, діаграми чорно-білими або з відтінками сірого кольору;
- всі символи та скорочення, які використані на графіках, діаграмах, необхідно пояснювати;
- назви графіків, діаграм наводяться під ними окремим текстовим рядком.

Таблиці:

- таблиці пишуться в програмі Excel шрифтом Times New Roman, розміром (кеглем) 12, великих таблицях допускається застосування шрифту розміром 10-11;
- ширина таблиці має бути не більше 16 см;
- у таблицях потрібно формувати: відступи тексту від границь таблиці, розташування тексту в строках та стовпчиках по горизонталі та по вертикалі, ширину та висоту строк, розміри комірок;
- верхній рядок у таблицях виділяється жирним шрифтом;
- кожна таблиця статті зберігається в окремому файлі, а готові таблиці з Excel переносяться в основний текст статті у Word;
- у тексті спочатку йде посилання на таблицю, а потім сама таблиця;
- факти, представлені в таблицях, не повинні дублювати результати, описані в статті.

Цитування:

- посилання подаються у квадратних дужках із вказуванням сторінок, на яких розміщений цитований матеріал, *наприклад*:
[7, с. 123], де 7 – номер джерела за списком, 123 – сторінка, на якій розміщена цитата,
[7, с. 123-124], де 7 – номер джерела за списком, 123-129 – сторінки, на яких розміщена цитата,
[2, с. 32-33; 9, с. 48; 11, с. 257] – посилання на декілька джерел одночасно.

Список використаної літератури:

- список розташовується наприкінці статті окремим блоком;
- список формується одним із трьох способів: у порядку появи посилань у тексті; в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв джерел; у хронологічному порядку;
- використана література вказується мовою оригіналу;

- використовуючи алфавітний порядок формування списку, спочатку вказуються українські видання, потім іноземні та електронні ресурси;
- окремо складається транслітерований список використаної літератури англійськими літерами;
- власні публікації й неопубліковані результати особистих досліджень до списку використаної літератури включати не рекомендується, але їх можна згадати в тексті статті, якщо саме там було започатковано розв'язання проблемних положень статті;
- у списку використаної літератури має бути 8-25 назв;
- нумерація списку робиться за допомогою функції «список», шлях у Word: формат/список → нумерований;
- не допускається нумерація використаних джерел у ручному режимі.
- бібліографічний опис використаної літератури складається відповідно до чинних стандартів.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ, ФОРМИ ТА МОВИ НАУКОВОЇ СТАТТІ

Готуючи наукову статтю, варто звернути увагу на *основні вимоги до її змісту, форми, мови*:

- ✓ стаття – це не науковий звіт, її призначення – забезпечення наукової комунікації, тому автор повинен уникати елементів офіційно-ділового стилю;
- ✓ назва наукової статті повинна стисло відбивати її головну ідею, думку (5-7 слів);
- ✓ кожна структурна частина наукової статті повинна нести максимум інформаційного навантаження, але всі аргументи й факти повинні міцно стояти на науковій платформі й бути доказаними;
- ✓ текст статті повинен відповідати розробленій структурі;
- ✓ стаття має завершуватися конкретними висновками й рекомендаціями;
- ✓ стаття не повинна бути як занадто загальною, так і надмірно деталізованою;
- ✓ усі спеціальні наукові терміни мають бути обов'язково розшифровані, щоб термінологічна позиція автора була чіткою й однозначною;
- ✓ правильний переклад з інших мов;
- ✓ цитати й посилання треба використовувати вкрай рідко й доречно;
- ✓ усі посилання на наукові авторитети подаються на початку статті, основний же її обсяг присвячують викладу власних думок; не варто наводити для підтвердження правдивості своїх висновків і рекомендацій висловлювання інших учених, оскільки це свідчить, що ідея автора статті не нова, бо була відома раніше й не підлягає сумніву;

- ✓ усі використані літературні джерела повинні бути міцно пов'язані з досліджуваною проблемою, а їх кількість – достатньою;
- ✓ стиль статті має бути науковим, а не публіцистичним;
- ✓ у тексті статті доречним є використання різних видів переліку: *спочатку, на початку, спершу, потім, далі, нарешті, насамперед, по-перше, по-друге, по-третьє*;
- ✓ недоцільно у тексті наукової статті ставити риторичні запитання, мають переважати розповідні речення тощо.

Отже, сформовані в українському науковому товаристві вимоги до наукової статті не є жорсткими й однозначними, можна сказати, що вони лише фіксують мінімально достатній рівень загальних вимог.